

Delegering Provtagning blod, urin och avföring

Dokumentägare: Jasmina Ikanovic
Gäller för: Individ- och familjeomsorgsförvaltningen, Sociala omsorgsförvaltningen, Vård- och äldreomsorgsförvaltningen/
Version: 3
Senast reviderad: 2024-12-27
Revidering av dokumentet sker kontinuerligt.

Blodprov

Varför tas blodprov?

Vid blodprovstagning tas en liten mängd blod som sedan analyseras för att utreda sjukdomar, följa upp behandlingar eller inför vissa behandlingar. Mängden blod varierar utifrån hur många och vilka undersökningar som ska göras. Analysen kan antingen göras direkt i samband med provtagningen, eller så skickas blodet till ett laboratorium. Patientens läkare bestämmer vilka prover som ska tas.

Vilken utrustning du behöver och hur det går till skiljer sig åt beroende om provet tas kapillärt eller venöst. Vissa blodvärden varierar under dygnet och därför tas proverna vid en viss tidpunkt, till exempel på morgonen. Om provet gäller analys av ett läkemedel som används regelbundet ska blodprovet tas innan morgondosen av läkemedlet.

Vid vissa blodprover behöver patienten vara fastande, fasta i provtagningssammanhang innebär att patienten varken ska äta eller dricka annat än vatten minst tio timmar före provtagningen. Det är bra om patienten undviker fet mat och alkohol dagen före provtagningen, patienten ska heller inte röka eller snusa. Faste reglerna kan variera mellan olika laboratorier och beroende på vilka prover som ska tas. Underlag från sjuksköterskan om hur provtagningen ska gå till ska alltid finnas.

När patienten lämnar ett blodprov brukar det kännas skönast att sitta eller ligga ner, oavsett vilket slags prov det är. Det är bra om patienten sitter och vilar cirka 15 minuter före provtagningen. Anledningen är att halten av många ämnen i blodet förändras vid rörelse eller stress.

Hur tas blodprov?

Kapillärt- provet tas genom ett stick i fingret

Venöst-provet tas från en ven, oftast i armvecket.

Inför varje provtagning oavsett om den tas kapillärt eller venöst är det viktigt med hygien, säkerhetstänk och identitetskontroll.

- Hygien: Tvätta och desinficera dina händer.
- Säkerhetstänk: Använd handskar, kasta stickande material i avsedd behållare, tänk på risken för blodsmitta
- Identitetskontroll: Kontrollera patientens identitet med namn och personnummer

Efter provtagningen:

- Torka bort ev. blod och sätt ett plåster vid behov
- Skriv datum och tid för provtagningen
- Ta av dig handskar och desinficera händer

Så här går det till

Kapillär provtagning:

- Välj finger (lång eller ringfinger) och värm det vid behov.
- Desinfektera fingertoppen och låt huden torka.
- Stick med en stickskyddad lansett vid sidan av fingertoppen.
- Torka bort den första bloddroppen och samla nästa droppar i provkärl.
- Tryck på stickstället med en tork tills blödningen avtar och sätt ev. plåster.
- Kassera använt material och desinfektera händerna igen.

Venösprovtagning:

- Välj en lämplig ven, oftast i armvecket. Undvik punktion i arm med AW-fistel, områden med svullnad, blåmärke eller ärr.
- Desinfektera punktionstället och låt det torka.
- Använd ett stasband ca 10 cm ovanför punktionstället, men undvik att stasen sitter mer än en minut.
- Punktera venen med en kanyl med hållare och för in vakuumröret för att samla blod.
- Släpp stasen så fort blodet börjar flöda i röret. När röret är fyllt tas den bort från behållaren.
- Blanda lugnt varje rör med tillsats 5-10 gånger
- Ta bort kanylen när alla prover är tagna och tryck på stickstället med en torr tork.

Val av provrör ska ske enligt det analyserande laboratoriets provtagningsföreskrifter. Tillsatserna i rören är anpassade för olika analyser/analysmetoder. Rekommenderad ordningsföljd när fler rör ska tas vid samma tillfälle är:

- Prov för blododling- får endast tas av sjuksköterska
- Koagulationsrör
- Serumrör, med eller utan gel och med eller utan koagulationsaktivator.
- Heparinrör, med eller utan gel.
- EDTA - rör.
- Glukos - rör.
- Övriga rör.

Få risker med blodprovstagning

Vanligtvis märker man inte mer av provtagningen än att man får en liten prick från stickstället som försvinner efter någon dag. Ibland kan patienten få ett litet blåmärke och känna sig öm på stickstället. Det är helt normalt och försvinner efter några dagar. Om patienten upplever några besvär, eller om det inte ser bra ut där provet togs, ska du kontakta sjuksköterska.

Urinprov

Varför tas urinprov och hur analyseras provet?

För att utreda infektioner eller andra sjukdomar. Det är alltid läkare/sjuksköterska som avgör om prov ska tas.

Urinprovet kan analyseras på flera olika sätt. Ibland används urinstickor som doppas i urinen och svaret fås direkt men urinprov kan också skickas till ett laboratorium för analys eller odling. Då tar det några dagar innan svar kommer.

Inför provtagning:

- Använd basala hygienrutiner.
- Tvätta området runt urinrörsöppningen för att minimera risken att bakterier följer med.

Hur tas urinprov?

- Patienten kissar i en behållare, plastmugg
- Mittstråleprov rekommenderas: Låt första urin gå ner i toaletten, sedan fyll behållaren.

Särskilda riktlinjer:

- Vid urinodling: Fyll provröret till 2/3 och förvara i kylskåp tills transport.
- Kontrollera att patientens identitet är korrekt på remiss och provrör.

Avföringsprov

Varför tas avföringsprov?

- För att undersöka mag-tarmbesvär eller blod i avföringen.

Hur tas avföringsprov?

- Patienten samlar avföring i en ren behållare.
- Använd provpinne eller sked för att överföra prov till provröret.
- Vid F-Hb tas prov vid tre olika tillfällen.
- För att provet ska bli rätt följ de anvisningar laboratoriepersonalen skickat med.

Efter provtagning:

- Kontrollera att namn, personnummer och datum är korrekt på provet.
- Förvara prov i kylskåp tills transport